

KAPITTEL 2

Norsk med hud og hår: Internasjonal adopsjon i Norge

Ida Marie Lyså Institutt for pedagogikk og livslang læring, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Kjersti Grinde Satish VID vitenskapelige høyskole

Abstract: Based on life history interviews with ten international adoptees from Asia and South America, the following analysis explores how this group of young adults struggle to access “Norwegian-ness”. The adoptees have different life experiences, but their shared experiences of “looking different” is a recurring theme in the interviews. Theoretical perspectives of Norwegian-ness, *skin* as lived experience and public marker, and the postcolonial concept of *othering*, are used to explore the international adoptees’ (1) experiences of subtle and “positive” processes of othering, (2) explicit and negative experiences of racialization and racism, and (3) sense of a debt of gratitude vis-a-vis Norway’s position in a larger geopolitical context. Such aspects are discussed in relation to the inaccessibility of an “imagined Norwegian skin” to international adoptees who have lived their whole lives in Norwegian societies.

Keywords: racialization, Norwegian-ness, international adoption, skin

Introduksjon

Dette kapitlet handler om hvordan internasjonalt adopterte i Norge ufri-villig utfordrer identitetskategorien «norsk» og tvinges til å forholde seg til sin «annerledeshet». Kapitlet baserer seg på ti kvalitative livshistorie-intervju med voksne deltagere som ble adoptert til Norge som barn, fra land i Asia og Sør-Amerika. Deltagernes erfaringer viser at norskhet som identitet og kategori kan være vanskelig å få innpass i. Selv om de har levd sine liv i det norske samfunnet, opplever de å stadig bli konfrontert med sin annerledeshet, som utelukkende er knyttet til utseende. Dette fører til en opplevelse av diskrepans mellom hvordan man oppfattes av andre og hvordan man oppfatter seg selv, og fører til utfordringer rundt egen identitet som norsk, både i barndommen og som voksen. Internasjonalt adopterte har varierte og forskjellige erfaringer og opplevelser rundt andregjøring og rasialisering, og deres livserfaringer varierer med tanke på bosted, nettverk og hvor mye man vet om egen adopsjonsprosess, samt relasjonelle erfaringer med familie, venner og det norske samfunnet. Likevel blir den overordnede norske kulturelle konteksten betydningsfull for deres individuelle erfaringer, da det skaper noen rammer og premisser for deres opplevelse i verden som er koblet til noe de alle har til felles – det å se annerledes ut.

I dette kapitlet vil hud benyttes som analytisk omdreiningspunkt for å tematisere og problematisere hvordan hud(farge) og utseende henger tett sammen med tanken om norskhet. Vi begynner med en kontekstualisering av forskning på internasjonalt adopterte i Norden, og skriver deretter mer inngående om materialet som ligger til grunn for kapitlet, samt metodiske valg og etiske refleksjoner. Deretter skisseres de teoretiske innfallsvinklene for kapitlet: kulturanalytiske aspekter ved norskhet (Gullestad, 1989, 2002, 2006; Vassenden, 2011); hud som analyseverktøy for å teoretisere hvordan hud både er en levd privat erfaring samt en offentlig markør (Ahmed & Stacey, 2001; Fanon, 2017); og postkoloniale perspektiver om andregjøring (Said, 2003). Slike perspektiver benyttes i den etterfølgende analysen der internasjonalt adoptertes erfaringer skrives frem gjennom fokus på (1) subtil annerledesgjøring, (2) eksplisitt andregjøring, samt (3) opplevelser av takknemlighetsgjeld for internasjonalt adopterte i Norge. Postkoloniale perspektiver rammer her inn den «markerte huden» i en større geopolitisk kontekst hvor hudens sosiale mening får konkrete betydninger som spiller inn på de adoptertes forhold til det norske. Slike erfaringer diskuteres videre i relasjon til det vi kaller den utilgjengelige «forestilte

norske huden» – en hud som danner et spesifikt og begrenset mulighetsrom for nasjonal kulturell tilhørighet for internasjonalt adopterte i Norge.

Forskning på internasjonal adopsjon

I nordisk kontekst har internasjonal adopsjon vært forstått som en god og altruistisk handling, hvor adoptivforeldre (og nasjoner) tar til seg et barn fra vanskelige kår og «gir dem» et bedre liv (Wyver, 2019). Forskning på feltet har fokusert på utfordringer som kan oppstå i forbindelse med tilpasninger til ny kulturell kontekst, men slike utfordringer tilskrives ofte individuelle barns vanskeligheter med å mestre sin nye tilværelse (Palacios & Brodzinsky, 2010). Senere tids forskning har imidlertid tilnærmet seg fenomenet på en tydelig kritisk måte, spesielt til verdisyn og forståelsesrammer i landet hvor den adopterte drar, og hvordan dette spiller inn på mulighetsrommet som de adopterte har for tilhørighet og identitetsforståelse i sine liv (Hübinette & Tigervall, 2009; Koskinen, 2015).

En nylig publisert rapport viser at internasjonalt adopterte i Norge opplever forskjellsbehandling, rasisme eller diskriminering i samme omfang som mennesker med innvandrerbakgrunn (Leirvik et al., 2021). Rapporten viser stor variasjon i erfaringer og meninger rundt tema som rasisme og diskriminering, men poengterer at omtrent halvparten av respondentene har opplevd forskjellige grader av forskjellsbehandling og diskriminering (Leirvik et al., 2021). Den stadfester videre at internasjonalt adoptertes erfaringer med diskriminering eller rasisme har fått lite oppmerksomhet i forskningssammenheng (Leirvik et al., 2021). Internasjonalt adopterte er heller ikke fremhevet i kunnskapsoversikter som tar opp slik tematikk, som en rapport om konsekvenser av rasisme og diskriminering koblet til etnisitet, religion og livssyn (Wollscheid et al., 2021) eller om rasisme i skolen (Kunnskapsdepartementet, 2011). Internasjonalt adopterte havner derfor på noen måter mellom barken og veden både i forskning og i offentlige rapporter, da de på den ene siden tilhører majoriteten både kulturelt, sosioøkonomisk, lingvistisk og religiøst/sekulært, samtidig som denne tilhørigheten ikke alltid anerkjennes av majoritetsbefolkningen (Koskinen, 2015). Det er også ytret behov for mer forskning om hvordan voksne adopterte erfarer sine liv, samt forskning som utforsker adopsjon i et kulturelt kontekstuellet lys (Palacios & Brodzinsky, 2010).

Internasjonal forskning på adopsjon har vært konsentrert rundt områder som: risiko med adopsjon (f.eks. tilpasningsutfordringer), adoptertes resiliens (mestringsevne) og biologiske, psykologiske og kontekstuelle variasjoner i adopterte barns tilpasning (Palacios & Brodzinsky, 2010). Nyere forskning har satt søkelys på hvordan internasjonal adopsjon kobler sammen sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske aspekter i ujevne maktrelasjoner (Molinero & Clemente-Martínez, 2021), og hvordan adopsjon etter hvert også har blitt en omstridt praksis med konkurrerende diskurser som humanitarisme, utnytting, fattigdom og rikdom (Fronek et al., 2021). I vestlig kontekst har internasjonal adopsjon et humanitært motiv, som også understøttes i konvensjoner som FNs barnekonvensjon (FN-sambandet, 1989/2023). Adopsjonsprosesser solidifiserer den asymmetriske relasjonen mellom giverland og mottagerland, og konvensjonene de kobles opp til er også utformet i disse samme kulturelle komplekse asymmetriske kontekstene (Howell, 2008). Tanker om hva barndom er og bør være, og hvordan (kjerne)familien skaper den beste rammen for barns liv og oppvekst, er noen aspekter som ligger implisitt i slike prosesser, og som legitimerer praksiser som internasjonal adopsjon og forflytting av barn over landegrenser (Howell, 2008). De siste årene har det vært en stor nedgang i internasjonal adopsjon til Norge, fra rundt 500 årlige adopsjoner over flere tiår, til 50 i året etter 2020 (Statistisk sentralbyrå, 2022). Denne nedgangen tilskrives blant annet globale trender som både kobles til økt levestandard, lavere dødelighet og mer restriktiv politikk i «giverland» (Molstad & Gulbrandsen, 2021).

I nordisk kontekst har kritisk forskning i feltet de siste årene påpekt hvordan internasjonal adopsjon innehar flere problematiske elementer. I dansk kontekst blir det presisert hvordan adopsjon handler mer om å ivareta den danske (hvite) kjernefamiliens følelsesmessige og ideologiske behov heller enn de adopterte og deres familier, samt hvordan adopsjon kan sees som «tvungen migrasjon» (Myong, 2017). Forskning på internasjonalt adopterte i finsk kontekst har påpekt at rasialiseringsprosesser skaper andregjøring og ekskluderer internasjonalt adopterte fra innpass i «finskhet» (Koskinen, 2015), og i Sverige hvordan adopterte med ikke-hvite kroppar må forholde seg til alt fra «snodige spørsmål» rundt sin etniske bakgrunn til aggressiv rasialisering fra den hvite majoritetsbefolkningen (Hübinette & Tigervall, 2009). Fra svensk kontekst har det også blitt skrevet om hvordan adopsjonsnarrativ rammes inn i et såkalt progressiv, anti-rasistisk og fargeblindt narrativ, som samtidig underkommuniserer

adoptivforeldres «etniske konsum-fantasier» av «den rasialiserte andre», gjennom analyser av hvordan matmetaforer som sjokoladehud og mandel-øyne har blitt brukt for å beskrive adoptivbarn (Wyver, 2019). Slike perspektiver skaper rammer for diskusjoner rundt internasjonal adopsjon som både kontekstualiserer adopsjonspraksiser i en større geopolitisk og historisk sammenheng og problematiserer selvfølgeligjorte forestillinger om adopsjonsprosessers velgjørenhet. I tillegg rettes blikket mot kulturelle tatt-for-gitt-heter og hvordan disse kompliserer adoptertes hverdagsliv. Dette gjør at tema som historisk sett har dominert i forskning på internasjonalt adopterte i nordisk kontekst, der for eksempel adopsjonstraumer og separasjon trekkes frem som årsaker til utfordringer med mental helse hos internasjonalt adopterte, bør suppleres med perspektiver som kobler adoptertes erfaringer til de kulturelle kontekster de vokser opp i (Koskinen, 2015). I dette kapittelet vil noen aspekter ved norsk kultur trekkes frem som svært relevante for internasjonalt adoptertes livserfaringer i Norge, spesielt koblet til forståelser av forestilt likhet (Gullestad, 1992) og mer spesifikt den «forestilte norske huden».

Materiale, metode og etikk

Analysene som følger er basert på ti kvalitative forskningsintervju gjennomført i forbindelse med andreforfatters doktorgradsprosjekt om internasjonal adopsjon i norsk kontekst (Satish, 2023). Det empiriske materialet bestod av 26 retrospektive intervju (7 menn, 19 kvinner) hvor temaet var voksne adoptertes perspektiv på erfaringer i barndom og ungdomstid. De ti intervjuene som benyttes som empirisk materiale for dette kapittelet ble gjort med tre menn og syv kvinner (21–34 år), alle adoptert fra land i Sør-Amerika og Asia. Deltagerne vokste opp i forskjellige deler av Norge, noen i bygder og andre i større byer, men da de ble intervjuet bodde de fleste i større byer i Norge.

Deltagerne hadde svært forskjellige erfaringer med og kjennskap til sin adopsjonsprosess. Noen ble adoptert som baby, andre da de var 4–5 år. Flest ble adoptert av foreldre med «etnisk norsk» bakgrunn, men noen ble adoptert av foreldre med samme kulturelle bakgrunn som landet de ble adoptert fra. Noen var eneste adopterte i familien, andre hadde adopterte søsken, både biologiske og ikke-biologiske søsken. Noen hadde alltid visst at de var adopterte, mens andre ikke fant det ut før i ungdomstiden, enten ved en tilfeldighet eller ved at de ble fortalt dette av sine adoptivforeldre. Noen husket

episoder og hendelser fra tiden før adopsjonen, mens andre ikke gjorde det. Noen hadde svært kompliserte forhold til sin adopsjonshistorie, mens andre visste lite om sitt biologiske opphav. Noen hadde møtt sine biologiske foreldre, fått vite detaljert og vanskelig informasjon rundt egen unnfangelse, erfart avvisning fra biologisk familie, eller opplevd kompliserte forventninger fra biologisk familie. Andre igjen hadde hatt positive erfaringer fra gjenreisen, mens noen ikke ønsket å gjennomføre en slik reise. Det var like mange adopsjonshistorier som det var mennesker som fortalte om sine historier. Deres felles erfaring var imidlertid å være adoptert fra utlandet til Norge.

Livshistorieintervju

Da adopsjonserfaringer kan være et sensitivt tema å snakke om, ble livshistorieintervju og omsorgsetikk anvendt som metodisk verktøy og etisk rammeverk. Livshistorieintervju regnes som en verdifull metodisk tilnærming i forskning på sensitive tema og genererer ofte et rikt og detaljert datamateriale, inkludert private og personlige beretninger om livserfaringer (Birch & Miller, 2000). Livshistorieforskning har som formål å gi informanten mulighet til å si noe om sine egne erfaringer fra sitt perspektiv og ståsted (Hesse-Biber & Leavy, 2011). Feministiske tilnærminger til livshistorieintervjuer er videre tuftet på å inkludere sårbare og marginaliserte samfunnsgrupper som i liten grad har en offentlig stemme (Hesse-Biber & Leavy, 2011). Et annet viktig aspekt er vektlegging av kontekst og samfunnsstrukturer, samt en forståelse av informantens erfaringer i relasjon til gjeldende sosiopolitisk kontekst og miljø; eksempelvis kan man i forskning relatert til etnisitet se dette i sammenheng med gjeldende samfunnspolitiske eller kulturelle normer og verdier, og analysere informanters erfaringer i lys av disse (Hesse-Biber & Leavy, 2011). En metodisk styrke ved livshistorieintervjuer er at det er informantens egen historie og egne erfaringer som vektlegges. Intervjuerens rolle blir derfor å støtte og veilede informanten slik at hen på best mulig vis får fortalt sin historie, fra sitt perspektiv (Plummer, 2001). Innledningsvis ble det i hvert intervju gitt informasjon om bakgrunn og mål for studien. Alle informantene ble deretter informert om at formålet for studien var å lære mer om hvordan det er å vokse opp som adoptert i Norge. Det ble ikke lagt føringer for hva informantene skulle snakke om, og det ble understreket at de stod fritt til å fortelle om det de følte var viktig for dem. Det ble også stilt oppfølgings-spørsmål underveis for å støtte informantene i å fortelle sin historie. I de

aller fleste intervjuene var informantene tydelige på at de ønsket å dele historien sin, og datamaterialet innhentet for studien er derfor rikt. I noen få intervjuer tok det imidlertid noe tid for informanten å føle seg trygg nok til å dele historien sin. I disse tilfellene ble det stilt flere innledende spørsmål, slik som for eksempel hvorvidt de var den eneste adopterte i lokalmiljøet, om de hadde venner som var adopterte, om tidlige barndomsminner og om hvordan det var i barnehagen, på skolen og i ungdomstiden. Alle intervjuene ble avrundet med å stille informantene spørsmål om hva de mener er viktig informasjon å formidle gjennom forskning om det å være adoptert i Norge. Alle intervjuer ble transkribert og oppbevart i henhold til retningslinjer for dataoppbevaring fra NSD (nå Sikt). Fiktive navn ble gitt hver informant. Det oppgis bevisst kun nødvendig og lite bakgrunnsinformasjon om informantene, siden adopterte er en liten og synlig gruppe og derfor lett kan bli identifiserbare.

Omsorgsetikk

Å dele personlige erfaringer om vanskelige tema kan sette intervjupersoner i en svært sårbar situasjon (Elam & Fenton, 2003) og krever derfor et høyt nivå av etisk bevissthet og forsiktighet for forskeren (Dickson-Swift et al., 2006). En feministisk omsorgsetikk (*ethics of care*) ble derfor valgt som etisk rammeverk i prosjektet, da det legger vekt på å se hver enkelt forskningsdeltagers behov med en sensitiv og omtenkstom tilnærming (Sevenhuijsen, 1998). Flere av informantene i studien delte personlige og vanskelige aspekter ved egne opplevelser rundt det å være adoptert, slik som diskriminering og utenforskap. For enkelte opplevdes det sårbart å dele slike livserfaringer. Et viktig aspekt ble derfor å utarbeide et solid etisk rammeverk forankret i omsorgsteori for å kunne ta gode etiske valg gjennom forskningsprosessen, med det hovedmål å beskytte informantene fra eventuelle negative emosjonelle og psykiske konsekvenser som resultat av deltagelse i studien. Det å ha omsorg for informanten var også et sentralt aspekt ved den praktiske gjennomføringen av intervjuene. Intervjuene ble utført basert på feministisk intervju metode, noe som innebærer at man ubevisst gjerne knytter bånd til informantene, da en varm, nysgjerrig og interessert tilnærming til informantens historier kan lede til at informantene eksempelvis deler mer enn de i utgangspunktet hadde tenkt. Å være bevisst dette i intervjusituasjonen, samt å reflektere rundt dette i etterkant av intervjuene, ble derfor viktig. Videre kan det være vanskelig å vurdere i

hvor stor grad informanter kan påvirkes psykisk eller emosjonelt av temaer som diskuteres i en intervjusituasjon. Å legge opp til dialog med informantene rundt det å dele vanskelige opplevelser ble derfor også sentralt, da spesielt gjennom bevisstgjøring av samtykke og gjennom en tilnærming til samtykke som en prosess i samarbeid med informantene. Et praktisk eksempel på dette var at informantene selv kunne bestemme hva de ønsket å snakke om i intervjuet, og at de ble oppfordret til dialog rundt det å dele sårbare temaer. I de tilfellene hvor informantene ble sterkt følelsesmessig preget, ble omsorgsetiske prinsipper spesielt viktig å forholde seg til, eksempelvis ved å spørre om de følte det var greit å fortsette samtalen, hvorvidt de ønsket å ta en pause eller komme tilbake til temaet. Videre var det også viktig å være lyttende til informantenes erfaringer ved å påse at de fikk fortalt sin historie slik de ønsket å fortelle den. Denne tilnærmingen bidro til at informantene i stor grad hadde kontroll over hva som ble diskutert, samt at de hadde større kontroll over egne grenser knyttet til det å dele vanskelige livsopplevelser. Ut over dette ble informantenes betingelsesløse rett til å trekke hele intervjuet eller aspekter ved intervjuet nøye diskutert med hver informant, og informantene ble kontaktet i etterkant av intervjuene for å bedre fange opp om noen opplevde at deres psykiske helse forverret seg som følge av deltagelsen. Alle informanter ble også bedt om å ta kontakt direkte med forskeren om de skulle kjenne på negative følelser i etterkant av intervjuet. Dette for å etablere forsikring om at informantene ikke ble påført unødig negativt stress relatert til deltagelse. Før studien ble påbegynt ble det sendt nødvendig søknad til NSD (nå Sikt), og godkjenning fra NSD var avklart før intervjuene ble påbegynt.

Analyseprosessen

Refleksiv tematisk analyse, som utformet av Braun og Clarke (2006), ble benyttet i analysen av datamaterialet. Datagrunnlaget som ligger til grunn for dette kapittelet er ti livshistorieintervju, og gjennomlesing, identifisering, koding og utarbeiding av overordnede tema fra dette materialet danner grunnlaget for analysen i kapittelet. I tråd med Braun og Clarkes tilnærming ble alle intervjuer lest nøye gjennom, og det ble tatt notater og utarbeidet koder for viktige temaer som et første steg av analysen. Eksempler på tidlige koder var *ingen opplevelse av rasisme; vi snakket ikke om hudfarge hjemme; ingen kulturelle forskjeller, jeg dømmes for utseendet mitt; eksotisk utseende; den eneste i klassen som var adoptert; den eneste med*

mørk hud på skolen. Notater som ble skrevet ned i marginen i de transkriberte intervjuene kunne være «Oda opplevde det som vanskelig at alle skulle ta på håret hennes hele tida». Disse tidlige notatene og kodene ble videre satt sammen, og ut fra dette ble det utarbeidet større, overordnede tema som eksempelvis *hudfarge, etnisk identitet og rase*. Under disse større temaene ble det laget en liste med koder og en liste med tekstutdrag fra intervjuene, samt notater i det transkriberte intervjuteksten og notater fra selve intervjuet. Underveis i analyse- og skriveprosessen har koder og tema endret sammensetning og tittel, og gjennom hele prosessen har vi også flere ganger beveget oss mellom de forskjellige delene av analysematerialet, og med det tatt en hovedsakelig refleksiv tilnærming til datamaterialet og analysen. Det overordnede målet med refleksiv tematisk analyse er å finne felles tema basert på det totale datamaterialet, heller enn å identifisere det unike ved hver enkelt informants erfaringer (Braun & Clarke, 2006). De endelige temaene utarbeidet gjennom analysen for dette kapittelet er rammet inn i følgende tematikker: *den subtile annerledesgjøringen, den eksplisitte andregjøringen og den takknemlige adopterte*. De teoretiske begrepene og perspektivene som skisseres under ble valgt i lys av det empiriske materialet, og oppstod derfor gjennom en induktiv tilnærming til intervjuene.

Teori: kulturanalytiske perspektiver, hudstudier og postkolonial teori

Det teoretiske rammeverket som benyttes i kapittelet søker å tilnærme seg materialet fra forskjellige vinkler. Vi benytter teoretiske tilnærminger til norskhet som identitetskategori (Vassenden, 2011) og andre former for kulturelle praksiser og verdier koblet til forståelser av norskhet, som *forestilt likhet* og *symbolske gjerder* (Gullestad, 1989, 2002, 2006). Vi tar videre utgangspunkt i *hud* som en analytisk innfallsvinkel for å teoretisere hvordan de adoptertes hud både kan forstås som en privat erfaring og en offentlig markør (Ahmed & Stacey, 2001; Fanon, 2017). Postkoloniale perspektiver om andregjøring (Said, 2003) benyttes for å ramme inn huden i et meningsskapende rom i en større geopolitisk sammenheng.

Norskhet – forestilt likhet og symbolske gjerder

Norskhet er et mangefasettert og komplekst ord. Tanken om norskhet er i stadig endring i politisk forstand, og innehar også forskjellige aspekter som

analytisk må deles fra hverandre (Vassenden, 2011). Vassenden tilnærmer seg norskhet gjennom følgende diskursive opposisjoner som kan anvendes i analytisk sammenheng: statsborgerskap (*citizenship*), kulturelle aspekter (*the cultural stuff*, jf. Barth, 1969), etniske grenser og kategorier (*the ethnic boundary*, jf. Barth, 1969) og hvithet/ikke-hvithet (Vassenden, 2011). Slike aspekter vil brukes i analysen for å vise hvordan spesifikke aspekter ved norskhet skaper utfordringer for internasjonalt adoptertes relasjon til norskhet. I kapitlet ser vi også på norskhet ved bruk av Marianne Gullestads begrep om *forestilt likhet* (Gullestad, 1989, 2002, 2006); en kulturell verdi som homogeniserer tanken om det norske og, som konsekvens, fører til avstandsskapende praksiser. Den forestilte likheten (*imagined sameness*) er koblet til verdsetting av en spesifikk kulturell forståelse av likhet som *sameness*, forstått som det å være eller gjøre det samme (Gullestad, 1992). Motsatsen til likhet (som *sameness*) er ulikhet, for eksempel knyttet til forskjeller i sosial klasse, økonomiske ressurser, politisk makt, etnisk bakgrunn og religiøs tilhørighet, som har konnotasjoner til hierarkisk underordning og urettferdighet (Gullestad, 1992) og derfor oppfattes med negativt fortegn. En slik forestilt likhet henger sammen med hvordan symbolske gjerder (*symbolic fences*) kan oppstå i møte med forestilte andre, og hvordan regulering av avstand spiller inn i sammenhenger hvor nordmenn møter annerledeshet (Gullestad, 1992). En slik likhetsideologi understøtter en etnifisering av nasjonal identitet, som kompliserer de internasjonale adoptertes tilgang til norskhet.

Hud som privat og offentlig markør

Hudens betydning har kun relativt nylig blitt satt i søkelyset i forskningsmessig samfunnsvitenskapelig sammenheng (Lafrance, 2018). Hud-studier (*skin studies*) har de siste år etablert seg som et transdisiplinært forskningsfelt innenfor samfunnsvitenskapen og humaniora. Her rettes oppmerksomheten mot hvordan kroppens overflate gjøres levelig, forståelig og meningsfull (Lafrance, 2018). Perspektiver rundt hud som både levd og forestilt vil brukes for å understreke hvordan hud og utseende både er privat erfaring, men også en offentlig rasialisert og kjønnnet markør (Ahmed & Stacey, 2001). Hud kan beskrives som kroppsliggjort subjektivitet og erfaring, et grenseobjekt som både eksponerer og kobler mennesker til sine omgivelser, og innehar slik både subjektive, kroppsliggjorte og sosiale dimensjoner (Ahmed & Stacey, 2001). Huden leses og forstås på forskjellige

måter i forskjellige kontekster; det er med andre ord ikke huden eller kroppen i seg selv som er hovedanliggendet, men hvordan huden blir meningsfull i «the fleshy interface between bodies and worlds» (Ahmed & Stacey, 2001, s. 1).

Postkoloniale perspektiver

Frans Fanons verk *Black Skin, White Masks* (2008) blir ofte koblet til studier der forholdet mellom hud, selvet og det sosiale tematiseres, og hvordan dette former og blir formet av maktstrukturer i verden (Lafrance, 2018). Hud og fremtoning henger her sammen med kolonialisering og imperialisme, som skaper kompliserte rammer for menneskers erfaringer av å være i verden (Fanon, 2017), og som gjør postkoloniale perspektiver relevante. Postkolonial teori er en kritisk forskningstradisjon som vektlegger den politiske, estetiske, økonomiske, historiske, kulturelle og sosiale arven fra europeisk kolonisering og imperialisme, og hvordan slike sammenhenger må innlemmes også for å forstå vår samtid. En av feltets nøkkelverk er Edward Saids *Orientalismen* (2003), som skisserte prosesser av andregjøring hvor *den andre* ble konstruert som Vestens antitese. Andregjøring (*othering*) som postkolonialt begrep, illustrerer prosesser der mennesker og levemåter (i Orienten) som oppleves som «forskjellige fra normalen» eksotifiseres og underlegges normalisering og kontroll. Ved bruk av postkoloniale perspektiver om andregjøring (Saïd, 2003) vil vi vise hvordan deltagerens livserfaringer og opplevelser av Norge også henger sammen med en følelse av takknemlighetsgjeld som kan knyttes til en større geopolitisk historisk utvikling og kontekst (Loftsdóttir & Jensen, 2016). Kolonialisme var ikke bare noe som skjedde langt borte, men var også sammenkoblet med prosesser for nordisk nasjonal identitetsformasjon, både historisk sett og i forestillinger om nasjonal identitet i dag (Loftsdóttir & Jensen, 2016), noe som spiller inn på hvordan internasjonalt adopterte erfarer det å være norsk i Norge i dag.

Analyse

I dette kapittelet sammenfattes ti informanters refleksjoner og opplevelser fra egen barndom og ungdomstid som internasjonalt adopterte i Norge, rundt den betydning rasialisering og utseende har hatt å si for deres følelse av tilhørighet til samfunnet rundt seg. I det følgende analyseres (1) hvordan

såkalt positiv annerledesgjøring virker på subtile måter i hverdagslivet, (2) hvordan eksplisitt negativ andregjøring erfares og tolkes av informantene, og (3) hvordan takknemlighetsgjeld kobles inn i samtaler om adoptertes erfaringer. Diskusjonen som etterfølger løfter den utilgjengelige forestilte norske huden som et symbolsk (u)mulighetsrom for norskhet.

Den «positive» annerledesgjøringen

Et hovedfunn i intervjuene er at de internasjonalt adopterte opplever å stadig måtte forholde seg til sin annerledeshet, som utelukkende er knyttet til utseende. Direkte og subtile erfaringer som å bli fulgt med når man er i butikken, at folk snakker engelsk til deg, kommentarer om at man snakker godt norsk eller at folk vil ta på håret ditt, trekker frem betydning av utseende og opphav for individers opplevelse av og tilknytning til «det norske». Slike erfaringer og opplevelser ble aktualiserte både i de mest intime og nære relasjoner, samt med fremmede i mer offentlige situasjoner, og kunne henge sammen med hvordan de internasjonalt adopterte måtte forholde seg til sitt utseende og sine adopsjonshistorier. Lars forteller om hvordan han og søsteren fikk mye oppmerksomhet som barn:

Ellers, i barndommen så, alle visste jo at – hvor vi kom fra og hvordan vi kom hit. Og vi bodde på et lite sted som var veldig gjennomskiktig, og det hadde aldri skjedd for at noen hadde utenlandsadoptert. Og det var – alle var så utrolig nysgjerrige, og mine foreldre fikk utrolig mye oppmerksomhet og kunne sjelden gå på butikken, har de sagt, uten at folk var veldig frimodige og kom bort og ville se og, ja, det var, det var noe nytt, egentlig, i den regionen vi vokste opp. Så det er mange som vet om oss to, men som jeg, og som kan komme bort den dag i dag og huske og fortelle ting, og jeg har ingen peiling på hvem – hvem de er og alt dette. Men det er sånn – alle i det lille tettstedet, de vet om den historien. Og i dag så synes jeg at det er jo litt sånn teit. Men [begge ler] men det er nå bare sånn det er. Og vi hadde – vokste opp med mange søskenbarn rundt oss. Og hvis de var sammen med oss, så var – fikk jo de aldri noen oppmerksomhet. Det har liksom alltid vært meg og min søster. Jeg kan godt huske min fetter sin konfirmasjon. Der fikk, hadde han sagt at, at jeg og min søster fikk ikke komme, for da kom vi til å ta all oppmerksomheten [begge ler litt]. Så da måtte min mor og far gå alene i den konfirmasjonen – hvor gamle vi kan ha vært? Kanskje et par år? (Lars)

Lars forteller om hvordan han og søsteren, samt adoptivforeldrene, fikk mye oppmerksomhet i barndommen. Oppmerksomheten og nysgjerrigheten hadde et positivt fortegn, men opplevdes som voldsomt for han og

søsteren. Lars forteller hvordan folk var «frimodige og kom bort og ville se» på han og søsteren, og hvordan de til og med fikk så mye oppmerksomhet at de ikke fikk komme i fetterens konfirmasjon. Mange i lokalsamfunnet kjente til Lars sin adopsjonshistorie, og fremmede kunne komme bort og snakke med han om hans liv selv mange år senere. Lars sin historie ble på noen måter allemannseie.

Fremtoning var også noe Oda fortalte om i sitt intervju, og hun hadde flere erfaringer som handlet om hvordan hennes utseende kunne skape forvirring i sosiale relasjoner. Hun hadde mange erfaringer fra situasjoner der hun måtte forklare hvem hun var. Et eksempel var på flyplassen når hun skulle reise utenlands sammen med familien. Selv om passkontrollørene kunne se at hun hadde norsk pass, begynte de å stille spørsmål som «Hm ... hvor er du fra? Du er fra Guatemala? Hvorfor har du norsk navn?» som om det ikke helt kunne stemme at noen som så sånn ut hadde et norsk navn. Situasjoner der familieband ble satt spørsmålsteget ved kunne også oppstå i private sammenhenger, for eksempel i sosiale sammenhenger der man møter foreldrenes kolleger for første gang, i voksenalder.

Mange opplevde det som utfordrende å ikke ligne på noen familiemedlemmer eller ikke kunne fortelle om vanskelige følelser, og flere fortalte om hvordan de avstod fra å snakke for mye om personlige bekymringer for å unngå å skuffe eller fornærme foreldrene sine. Men også et annet aspekt ble uttrykt; det å miste eierskap over sin historie. Flere snakket om det å stadig måtte forklare seg og fortelle sin historie i møter i det offentlige rom, som hvorfor man ser annerledes ut enn resten av familien eller hvorfor man har et norsk navn, på flyplassen når man skal på ferie eller i banken når man vil søke huslån. Flere erfarte at når man sier at man er adoptert, er det greit og man aksepteres – men aksepten kommer med en bismak. Det at man alltid må forholde seg til det å se annerledes ut og få spørsmål om hvem man er, tvang frem et forsterket fokus på det å være adoptert. Opplevelser og erfaringer som følte private måtte brettes ut, hver gang det var behov. Slike situasjoner tvinger frem en eksplisitt anerkjennelse av hudens betydning, også ut over den private erfaring. Hudens møte med verden, hudens offentlighet, og verdens tilstedeværelse i huden, blir svært eksplisitt for de internasjonalt adopterte. Deres hudlige tilstedeværelse presenterer et brudd med den forestilte likheten, for omstendighetene (Gullestad, 2002).

I et slikt subtilt rom hvor annerledeshet stadig påpekes og frontes, må de adopterte kontinuerlig redegjøre for sine liv. Sammenhenger hvor

utseende og fremtoning gjør seg gjeldende for informantene handler derfor ikke bare om situasjoner hvor man blir behandlet dårlig eller utsettes for rasistiske praksiser eller diskriminering, selv om de også har slike erfaringer; det handler om at deres annerledeshet stadig påpekes. Det handler om å bli behandlet som noe annet enn det man føler seg, og hele tiden bli minnet på og fokusere på det at man er adoptert. De adopterte har levd hele sine liv i Norge, men blir allikevel plassert utenfor den forestilte homogene norskheten. Det er store variasjoner i de adoptertes erfaringer, livshistorier, personligheter, alder ved ankomst til Norge, erfaringer fra biologisk hjemland (og diskurser rundt biologisk hjemland i norske media), bosted i Norge (by og bygd), foreldres kulturelle bakgrunn, samt om de har (adopterte) søsken eller ikke, men noe de alle deler er opplevelsen av å ikke være «norsk nok» gjennom en stadig påpeking av deres annerledeshet. Slike prosesser går helt på tvers av deltageres ønsker og fører til følelser som oppgitthet og irritasjon, og en opplevelse av at de handlinger man gjør (f.eks. unngå å snakke sitt morsmål, eller å prøve å være lik andre) ikke gir resultater; man vet at slike situasjoner der annerledeshet påpekes kommer til å skje igjen.

Den eksplisitte negative andregjøringen

I intervjuene var det flere som tok opp at man som adoptert opplever å bli tilskrevet en identitet av andre, og ikke selv får definere egen tilhørighet. At man ikke oppfattes som norsk nok til å definere sin identitet og tilhørighet som norsk, og samtidig heller ikke oppfattes som eksempelvis chilensk nok til å definere egen identitet og tilhørighet med opprinnelseslandet sitt. Mange opplevde også at de ofte ble forhåndsdomt og tidvis diskriminert på grunn av hudfarge, noe de opplevde som sårt. Denne forhåndsdommen var ofte koblet til stereotypiske fremstillinger fra landene de adopterte ble født i, men også direkte og indirekte til Norges posisjon i verden, og slik koblet til større geopolitiske sammenhenger. Den eksplisitte andregjøringen var derfor rammet inn i et historisk politisk rom, der maktreasjoner og rasisme spilte inn.

Flere av deltagerne hadde hatt eksplisitte rasistiske opplevelser i sine liv. Rodriguez forteller om mobbing på skole og gjennom idretten, hvor han fikk høre ting som

du hører ikke til her, du har ikke noe i Norge å gjøre. Kom deg hjem til narkolandet ditt og så videre og i idrett har jeg også opplevd det: jævla neger, jævla svarting. Det

gjorde litt vondt, men jeg prøvde å heve meg over det. Men en gang, var det en som sa noe til meg. Han sa «Kom å slå meg jævla nigger, så skal jeg komme å ta deg». (Rodriguez)

Rodriguez ble født i et søramerikansk land som i norske medier er kjent for kobling til narkotika, og som trekkes frem av andre barn i skole og idrett («kom deg hjem til narkolandet ditt»). Uttalelser som «du hører ikke til her» og «du har ikke noe i Norge å gjøre» er utsagn som illustrerer forestillingen om at noen tilhører eller «hører til» i det norske samfunnet, mens andre ikke gjør det.

Tina fortalte at det var på barneskolen hun merket at hun var annerledes, hvor folk kunne komme med stygge kommentarer til henne. Tina forteller:

Nei, kanskje: Å, liksom, hvor mye liksom betalte foreldrene dine for deg? Og du liksom er brun og sånn der, litt sånn rasistiske, og jeg tenker – for de hadde jo liksom ikke så mange å, liksom sammenligne med, så ... (Tina)

Tina forteller om sine barndomserfaringer med rasisme og andregjøring med stor forsiktighet. Det er nesten som hun unnskylder utsagnene hun fikk av sine medelever, for «de hadde jo liksom ikke så mange å» sammenligne med. I intervjuet forteller Tina hvordan slike erfaringer var viktige å unngå, hun forsøkte å gjøre seg så lik andre som hun klarte for å unngå å være så annerledes. For å unngå å tiltrekke seg oppmerksomhet lot hun for eksempel være å snakke sitt morsmål, spansk. En slik type usynliggjøring og følelse av mindreverd kan kobles til et tema som gikk igjen i flere intervjuer: en følelse av takknemlighetsgjeld.

Den takknemlige adopterte

De adoptertes erfaringer med annerledesgjøring og andregjøring kan utforskes i lys av ideen om «nordisk eksepsjonalisme» (Loftsdóttir & Jensen, 2016). Forestillingen at ikke alle har en automatisk tilhørighet i Norge («dra tilbake til der du kommer fra») kom til uttrykk på forskjellig vis i intervjuene. Dette ble for eksempel uttrykt i måten adopsjon ble fremstilt som en økonomisk transaksjon («Hvor mye liksom betalte foreldrene dine for deg?»), det at Norge som land er et bedre sted enn der de adopterte opprinnelig kom fra, og at de adopterte burde være takknemlig for å ha blitt adoptert hit. En slags unnskyldende holdning til diskriminerende utsagn, som i Tinas eksempel over («for de hadde jo liksom ikke så

mange å, liksom sammenligne med, så ...») illustrerer den overordnede kontekstuelle rammen – Norge er et godt land med velmenende mennesker (se også kapittel 5, Lyså & Hoem, 2024).

Den norske eksepsjonalismen, der Norge fremstilles som et godt sted og nordmenn (og adopsjonsforeldrene) som gode mennesker, ble fremhevet i et slags narrativ av takknemlighetsgjeld. Flere av deltagerne snakket om sin adopsjonshistorie på denne måten, som Rodriguez i eksempelet under, som ble adoptert da foreldrene ikke kunne få biologiske barn:

Pappa har sagt at vi hadde aldri adoptert deg om vi kunne fått barn selv. Det vet jeg, og jeg skulle selvfølgelig av og til de gangene ting har skjedd har jeg ønsket at mamma og pappa skulle kunne fått sine egne barn i stedet. Jeg synes synd på dem fordi de ikke har sine egne barn, men de er glad for de de har fått. De er glade i meg samme hvor mange krangler vi har. Vi har hatt mange krangler og diskusjoner. Vi er ofte uenige, men det er ingen som betyr noe mer enn mamma og pappa. Jeg tror de er glade for at de adopterte meg. Men at de fikk meg? Av alle de barna, det tenker jeg mye på. Men takk Gud for at det ble meg. (Rodriguez)

Rodriguez vet at han aldri hadde blitt adoptert dersom foreldrene hadde fått barn selv, for det har hans far fortalt han. Rodriguez er ikke sin fars «eget barn». Men «på tross» av det, er de glade i han. Han er takknemlig for at det ble akkurat han, og det tenker han ikke på som en selvfølge, at det skulle være akkurat han som ble adoptert. Det at foreldrene har «gitt» eller «ofret» noe for at barna kunne adopteres til Norge, var også nevnt av flere. Lars, som ble adoptert sammen med en yngre søster, forteller om sin mor:

Hun hadde egentlig en veldig god jobb og var på vei til å ta en god utdanning og sånn, så når vi kom så måtte hun bare avbryte det, for det var andre regler den gangen. [...] Sånn at hun, og den jobben gikk hun ikke tilbake igjen til, og hun måtte si ifra seg alt det – alt det hun hadde begynt på da, som en slags jobbkarriere [...] Det avsluttet hun faktisk for vår skyld. (Lars)

Lars sitt resonnement ble at moren «egentlig ofret karrieren sin» for han og hans søsters skyld.

Lars snakket også om det økonomiske aspektet ved adopsjon. Hans foreldre hadde betalt mye for at de skulle få adoptere, og den gang var det veldig dyrt, mens «i dag – man får i hvert fall refundert et lite beløp, om ikke annet» (Lars). Måten Lars snakker om dette på illustrerer også en annen kompleksitet som ligger i adopsjonsprosesser, koblet til det økonomiske

aspektet. Lars fortsetter: «Men det er liksom, det har nå aldri vært noe tema da. Men de har nå fortalt at, at det var nå ikke gratis i alle fall.» Måten det poengteres at det ikke var noe tema, samtidig som det ble nevnt som «ikke gratis i alle fall», illustrerer en tvetydighet. I tillegg var prosessen litt spesiell i deres tilfelle, da foreldrene egentlig hadde tenkt å adoptere kun ett barn, men ble tilbudt muligheten for å adoptere både Lars og søsteren samtidig. Lars forteller:

Så det var DET [ett barn] som var planen. Og så ringte de, og hvor lenge før de ringte, det er jeg ikke helt sikker på, om de ville ha oss sammen samtidig, liksom, for det hadde de [barnehjemmet] fått inn. Og det sa de [adopsjonsforeldrene] jo ja til. Så vi har tullet litt med at det er to for en, egentlig. (Lars)

I og med at foreldrene sa ja til å adoptere to barn på en gang og allerede hadde vært gjennom «papirmølla» sparte de også penger. Dersom de senere skulle adoptere igjen, ville de måtte gå gjennom prosessen på nytt, noe som ville ført til nye kostnader. Lars forteller: «Ja. For at de aksepterte så fort. Og så var de, så jeg tror nok vi var et problem de fikk ut av verden ganske kjapt, ganske kjapt også der nede.» Lars omtaler sin adopsjonshistorie med en spesiell ordbruk koblet til økonomi og byråkrati, som hvordan foreldrene fikk «to for en» (til rabattert pris), at han og søsteren var noe de «hadde fått inn» (på barnehjemmet), at foreldrene allerede hadde vært gjennom «papirmølla» (byråkrati for å få tak i noe), samt dersom de skulle ha gjort dette på nytt eller for hvert enkelt barn, ville det ført til «nye kostnader». Det at han også omtaler seg selv og søsteren som et «problem de fikk ut av verden [...] der nede», som løste seg på økonomisk gunstig vis, rammer også inn adopsjonshistorien på bestemte måter.

Oda benytter spillrelaterte metaforer til sin følelse av takknemlighet:

Så jeg er ikke – jeg er veldig glad for at jeg er blitt adoptert. Jeg er veldig glad for at jeg kom til Norge, egentlig. Jeg kunne aldri tenkt meg på en måte å VÆRT deres biologiske unge. Jeg tenker at jeg har hatt det veldig bra, og at det er en god erfaring, og jeg er på en måte blitt den jeg er blitt. Jeg tenker mye mer på verdiene her. Jeg tar ikke ting for gitt. [...] Jeg har liksom sagt mange ganger – alle bare: Å, vi må vinne i lotto! Så tenker jeg: Har ikke du vunnet i lotto? JEG har vunnet i lotto, liksom. Alle bare: Hæ? Jeg har vunnet verdens beste lotteri, jeg – jeg får gratis utdanning, jeg får full dekket jobb, sykehus, altså alle de tingene setter jeg mye mer pris på, tror jeg, enn gjerne norske folk på min egen alder. (Oda)

Når Oda snakker om hvordan «norske folk på sin egen alder» har andre syn på hvor heldige de har vært, setter hun seg selv på noen måter utenfor «norske folk». Hun snakker om sitt liv i Norge, sitt liv som adoptert, som «en god erfaring» og at hun ikke tar det for gitt. Hun sammenligner også dette som å vinne i lotto, en tilfeldighet omtrent; man må spille spillet for å vinne, men hvilken kule som trekkes, er tilfeldig. Samtidig spør hun sine omgivelser om ikke de også har vunnet i lotto – de som er født i Norge. Det at hun sier at hun aldri kunne tenkt seg å «VÆRT deres biologiske unge» kan henge sammen med en følelse av å ha oppnådd en større innsikt, samt en følelse av takknemlighet koblet til denne innsikten, som er direkte koblet til det å være adoptert.

Forskjellige former for takknemlighet nevnes av deltagerne; takknemlighet koblet til det at de har blitt adoptert, til det å ha blitt adoptert av akkurat sine foreldre, for det foreldrene har «ofret» i prosessen og for det å ha blitt adoptert til akkurat Norge, der levestandarden er høy og mulighetene mange. Lars ytrer i tillegg hvordan han «har vært veldig takknemlig for at jeg har nå aldri vært i nærheten av å oppleve noe rasisme i det hele tatt». En slik takknemlighet for at man ikke har opplevd rasisme illustrerer kjennskapet Lars har om at dette er noe andre i samme situasjon erfarer.

Diskusjon: den (utilgjengelige) forestilte norske huden

Gullestads teoretiske begrepsapparat rundt forestilt likhet (Gullestad, 1992, 2002) for norsk kontekst, gir en ramme for teoretisering og diskusjon rundt «forestilt norskhet» som et komplekst rom å finne tilhørighet i (se også kapittel 1, Ramirez & Lyså, 2024). For de internasjonalt adopterte blir ikke huden bare en levd og privat erfaring, men også en markør for annerledeshet som hindrer en automatisk aksept som norsk. Den forestilte likheten er koblet opp til et forestilt fellesskap som henger sammen med en forestilt hud – en «etnisk norsk», hvit hud. Hud er på slike måter mer enn bare et organ og et fysisk objekt. Huden er privat og levd, koblet til enkeltmenneskers liv, erfaringer, opplevelser og følelser. Hud er også offentlig og markert, hvor vårt møte med verden tar sted; en sosial og politisk dimensjon som spiller inn i vår interaksjon med andre og som gjør at vi stiller spørsmål, kobler sammen eller skaper avstand mellom oss selv og andre (se også kapittel 5, Lyså og Hoem, 2024). Hudens form og farge, som fenotypiske trekk og hudfarge, har betydning for hva som tas for gitt og hva som stilles

spørsmål ved. De internasjonalt adopterte forteller om erfaringer som illustrerer hudens markerte betydning i norsk kontekst.

De subtile og eksplisitte erfaringene til de internasjonalt adopterte skissert over er koblet til flere aspekter ved norskhet. Vassendens firedelte analytiske tilgang til norskhet kan her benyttes for å tematisere det spenningsfeltet internasjonalt adopterte står i; statsborgerskap (*citizenship*); kulturelle aspekter (*the cultural stuff*, jf. Barth, 1969); etniske grenser og kategorier (*the ethnic boundary*, jf. Barth, 1969); og hvithet/ikke-hvithet (Vassenden, 2011). Alle informantene er norske statsborgere, noe de har vært hele sine liv etter de ble adoptert til Norge som barn. Denne *formelle* norskheten er, som vi har sett, også et aspekt som automatisk aksepteres når det er uttalt, det vil si når de internasjonalt adopterte forteller om sin adopsjonshistorie. De adopterte har også levd sine liv i Norge siden de kom som barn, med norsk kultur i hjemmet, i barnehage, på skole og i fritidsaktiviteter, og kulturelle aspekter ved deres norskhet er derfor også tydelig. For internasjonalt adopterte spiller imidlertid de to andre aspektene inn på måter som fremprovoserer en følelse av utenforskap til det norske. Den ikke-hvite huden – en markert hudlig dimensjon – er noe som ufrivillig skaper avstand fra norskhet og skaper en fiktiv «etnisk grense» for de internasjonalt adopterte. Som det empiriske materialet har demonstrert, er en slik grensesetting en delt levd erfaring for forskningsdeltagerne, da hud og utseende har stor betydning for internasjonalt adoptertes erfaringer og tilknytning til norskhet.

Hudens betydning for den kollektive meningsskaping og subjektivitet er også tydelig i hvordan hud ofte brukes som metafor for å beskrive menneskelig erfaring (Lafrance, 2018). Det norske språket har mange språklige uttrykk der hud benyttes metaforisk, som illustrerer kulturelle forestillinger rundt praksiser, normer og verdier som verdsettes i den norske kulturelle konteksten, som for eksempel å ha tykk hud, å ha tynn hud, få huden full, å ha noe under huden, å krype under huden – eller, som vi setter fokus på her, med hud og hår. Kapittelets tittel, «Norsk med hud og hår», søker å poengtere slike koblinger. «Å (sluke/fortære) med hud og hår» betyr 'fullstendig' eller 'helt og holdent' («Hud», 2023). Artikkelens tittel søker derfor å illustrere tanken om norskhet både symbolsk sett (helt fullstendig norsk, med de kulturelle og sosiale dimensjoner det innebærer), samt hvordan dette får en konkret fysisk dimensjon for internasjonalt adopterte (hudens fysiske uttrykk og hvordan det henger sammen med *forestilt norskhet*). Med dette ønsker vi å rette søkelyset mot de kompliserte, og tidvis manglende,

tilganger til norskhet som identitetskategori og kulturell tilhørighet for deltagerne.

Konklusjon

I dette kapittelet utforsker vi koblingen mellom norskhet og hud(farge). Hud og utseende er det som synliggjør de internasjonalt adoptertes annerledeshet, og som gjør at de kategoriseres som «innvandrere» tross at de har levd hele sine liv i norsk kontekst. Gjennom internasjonalt adoptertes erfaringer, kulturanalytiske blikk på den *forestilte* norske *likheten* og postkolonial teori, utforsker vi det komplekse (u)mulighetsrommet for internasjonalt adopterte av å kunne være eller kunne føle seg «fullt og helt» norsk. Den stadige og tilbakevendende erfaringen er at uansett hvor sterkt man føler det selv, blir man ikke *norsk med hud og hår*. De adoptertes erfaringer underbygger behovet for å åpne opp identitetskategorier og ta på alvor tanken om en norskhet i bevegelse, både for internasjonalt adopterte og andre norske innbyggere som kjenner annerledesgjøring på kroppen.

Forfatterbiografier

Ida Marie Lyså er førsteamanuensis i tverrfaglige barndomsstudier ved Institutt for pedagogikk og livslang læring ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Lyså er antropolog og barndomsforsker og har gjort lengre etnografiske feltarbeid i forskjellige kulturelle kontekster, som Argentina, Kina og Ghana. Hennes forskningsinteresser sentrerer rundt barn og unges hverdagsliv, med fokus på kultur, makt og relasjoner. Hun er redaktør i det nordiske tidsskriftet *BARN*.

Kjersti Grinde Satish er doktorgradsstipendiat ved VID vitenskapelige høyskole. Hun har en påbegynt ph.d. ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, der hun forsket på norske utenlandsadopterte og psykisk helse. Hun er nå ansatt ved VID vitenskapelige høyskole der hun tar ph.d. om psykisk helse blant unge voksne.

Referanser

- Ahmed, S. & Stacey, J. (2001). *Thinking through the skin*. Routledge.
- Birch, M. & Miller, T. (2000). Inviting intimacy: The interview as therapeutic opportunity. *International Journal of Social Research Methodology*, 3(3), 189–202. <https://doi.org/10.1080/13645570050083689>

- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>
- Dickson-Swift, V., James, E. L., Kippen, S. & Liamputtong, P. (2006). Blurring boundaries in qualitative health research on sensitive topics. *Qualitative Health Research*, 16(6), 853–871. <https://doi.org/10.1177/1049732306287526>
- Elam, G. & Fenton, K. A. (2003). Researching sensitive issues and ethnicity: Lessons from sexual health. *Ethnicity & Health*, 8(1), 15–27. <https://doi.org/10.1080/135578503033557>
- Fanon, F. (2008). *Black skin, white masks* (R. Philcox, Overs.). Grove Press.
- Fanon, F. (2017). Den svartes levde erfaring. *Agora*, (1), 174–197.
- FN-sambandet. (2023. 5. juli). *Barnekonvensjonen*. <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/barnekonvensjonen> (Opprinnelig vedtatt 1989)
- Fronek, P., Rotabi-Casares, K. S. & Common, R. (2021). Intercountry adoption swimming against the tide: Restitution in Samoa. *Childhood*, 28(4), 525–539. <https://doi.org/10.1177/09075682211063691>
- Gullestad, M. (1989). *Kultur og hverdagsliv: På sporet av det moderne Norge*. Universitetsforlaget.
- Gullestad, M. (1992). *The art of social relations*. Universitetsforlaget.
- Gullestad, M. (2002). *Det norske sett med nye øyne: Kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt*. Universitetsforlaget.
- Gullestad, M. (2006). Imagined kinship: The role of descent in the rearticulation of Norwegian ethno-nationalism. I A. Gingrich & M. Banks (Red.), *Neo-nationalism in Europe and beyond* (s. 69–91). Berghahn Books.
- Hesse-Biber, S. N. & Leavy, P. (2011). *The practice of qualitative research* (2. utg.). Sage.
- Howell, S. (2008). Global styringsmentalitet og begreper om rettferdighet: Motstridende forståelser av barn og transnasjonal adopsjon. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 19(2–3), 122–135. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2898-2008-02-03-05>
- Hud. (2023). I *Det Norske Akademis Ordbok*. <https://naob.no/ordbok/hud>
- Hübinette, T. & Tigervall, C. (2009). To be non-white in a colour-blind society: Conversations with adoptees and adoptive parents in Sweden on everyday racism. *Journal of Intercultural Studies*, 30(4), 335–353. <https://doi.org/10.1080/07256860903213620>
- Koskinen, M. G. (2015). Racialization, othering, and coping among adult international adoptees in Finland. *Adoption Quarterly*, 18(3), 169–195. <https://doi.org/10.1080/10926755.2014.895467>
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Det kan skje igjen. Rapport fra Kunnskapsdepartementets arbeidsgruppe om antisemittisme og rasisme i skolen (Eidsvågutvalget)*. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/grunnskole/eidsvagutvalget/eidsvag_rapport_det_kan_skje_igjen.pdf
- Lafrance, M. (2018). Skin studies: Past, present and future. *Body & Society*, 24(1–2), 3–32. <https://doi.org/10.1177/1357034x18763065>
- Leirvik, M. S., Hernes, V., Liodden, T. M. & Tronstad, K. R. (2021). *Rasisme, diskriminering og tilhørighet blant utenlandsadopterte i Norge* (NIBR- rapport 2021: 15). By- og regionforskningsinstituttet NIBR, OsloMet – storbyuniversitetet. <https://hdl.handle.net/11250/2828907>
- Loftsdóttir, K. & Jensen, L. (2016). *Whiteness and postcolonialism in the Nordic region: Exceptionalism, migrant others and national identities*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315547275>
- Lyså, I. M. & Hoem, I. B. (2024). «De leker gjemsel med N-ordet»: Et kulturanalytisk blikk på hverdagsrasisme i Norge. I C. Ramirez & I. M. Lyså (Red.), *Norskhet i bevegelse* (s. 107–128). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.213.ch5>
- Molinero, A. G. & Clemente-Martínez, C. K. (2021). Irregularities in transnational adoptions and child appropriations: Challenges for reparation practices. *Childhood*, 28(4), 467–476. <https://doi.org/10.1177/09075682211066379>
- Molstad, C. S. & Gulbrandsen, F. B. (2021). *Trenden med færre utenlandsadopterte fortsetter*. <https://www.ssb.no/befolkning/barn-familier-og-husholdninger/statistikk/adopsjoner/artikler/trenden-med-faerre-utenlandsadopterte-fortsetter>

- Myong, L. (2017). Transnasjonal adopsjon og kapitalisering på ulikhet. *Fett*, (3).
- Palacios, J. & Brodzinsky, D. (2010). Adoption research: Trends, topics, outcomes. *International Journal of Behavioral Development*, 34(3), 270–284. <https://doi.org/10.1177/0165025410362837>
- Plummer, K. (2001). *Documents of life: Vol. 2. An invitation to a critical humanism*. Sage.
- Ramirez, C. & Lyså, I. M. (2024). Norskhet og rasialisering – friksjon, omveltning og utvidelse. I C. Ramirez & I. M. Lyså (Red.), *Norskhet i bevegelse* (s. 9–32). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.213.ch1>
- Said, E. W. (2003). *Orientalism*. Penguin Classics.
- Satish, K. G. (2023). Mental health struggles among Norwegian international adoptees. *Adoption Quarterly*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/10926755.2023.2172506>
- Sevenhuijsen, S. (1998). *Citizenship and the ethics of care: Feminist considerations on justice, morality, and politics*. Routledge.
- Statistisk sentralbyrå. (2022). *Adopsjoner*. Hentet 17. april 2023 fra <https://www.ssb.no/befolkning/barn-familier-og-husholdninger/statistikk/adopsjoner>
- Vassenden, A. (2011). Hvorfor en sosiologi om norskhet må holde norskheter fra hverandre. *Sosiologi i dag*, 41(3–4). <http://ojs.novus.no/index.php/SID/article/view/1034>
- Wollscheid, S., Lynnebakke, B., Wanderås, L. & Bergene, A. C. (2021). *Konsekvenser av rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn: En kunnskapsoversikt* (NIFU-rapport). <https://hdl.handle.net/11250/2978279>
- Wyver, R. (2019). Eating the [m]other: Exploring Swedish adoption consumption fantasies. *Genealogy*, 3(3), 47. <https://doi.org/10.3390/genealogy3030047>